

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ЛІТЕРАТУРА ТА КУЛЬТУРА ПОЛІССЯ

Випуск 38

*Регіональна історія та культура
в сучасних дослідженнях*

Ніжин – 2007

УДК 821. 161. 206+94/477/"9"
ББК 83. 3/ 4 Укр. / 5+63. 3/ 4 Укр. / 52
Л 64

Збірник друкується за рішенням Вченої ради Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя
Протокол №10 від 29.06.2007 р.

Постановою ВАК України збірник включено до переліку наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт із філології (Бюлетень ВАК України. – 1999. – №4. – С. 50) та історії (Бюлетень ВАК України. – 2000. – №2. – С. 73)

Збірник засновано у 1990 р. проф. **Самойленком Г.В.**

Редакційна колегія:

відп. редактор і упорядник –
докт. філол. наук, проф. Г.В.Самойленко;

з філології:

докт. філол. наук, проф. Н.М.Арват; докт. філол. наук, проф. О.Г.Астаф'єв; докт. філол. наук, проф. Н.І.Бойко; докт. філол. наук, проф. З.В.Кирилюк; докт. філол. наук, проф. О.Г.Ковальчук; докт. філол. наук, проф. П.В.Михед; докт. філол. наук, проф. А.Я.Мойсієнко;

з історії:

докт. істор. наук, проф. М.К.Бойко; докт. політ. наук, проф. О.Д.Бойко; докт. істор. наук, проф. А.О.Буравченков; докт. істор. наук, проф. В.М.Даниленко; докт. істор. наук, проф. В.О.Дятлов; канд. істор. наук, доц. О.Г.Самойленко; канд. істор. наук, доц. Є.М.Страшко; докт. істор. наук, проф. Л.В.Таран; докт. істор. наук, проф. Ю.І.Шаповал;

з мистецтвознавства:

канд. мистецтв., доц. Г.І.Веселовська; канд. мистецтв., доц. Л.О.Дорохіна; докт. мистецтв., проф. М.А.Давидов; канд. філософ. наук, доц. Л.Л.Матвеева; докт. мистецтв., ст. наук співроб. О.С.Найден; докт. мистецтв., проф. В.І.Рожок; докт. мистецтв., проф. В.В.Рубан, докт. мистецтв., проф., член-кор. АМН Ю.О.Станішевський; докт. мистецтв., проф. С.В.Тишко; канд. мистецтв., доц. О.Е.Чекан.

Л 64 Література та культура Полісся. Вип. 38: Регіональна історія та культура в сучасних дослідженнях / Відп. ред. і упорядник Г.В.Самойленко. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2007. – 312 с.

ББК 83. 3/ 4 Укр. / 5+63. 3/ 4 Укр. / 52
© Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2007
© Самойленко Г.В.

Філія Українського Товариства Ліги Націй у Бухаресті: перші кроки

Після бурхливих політичних подій 1917–1921 рр. за межами України опинилася значна частина наших співвітчизників. У міжвоєнний період українська еміграція перетворилася на складне суспільно-політичне і соціокультурне явище [1]. Емігранти намагалися самоорганізуватися, створювали різноманітні громадські організації, наукові установи, навчальні заклади, брали участь у роботі міжнародних інституцій.

Важливою складовою міжнародної діяльності української еміграції була її співпраця з Лігою Націй. Ця міжнародна організація розглядала українське питання та міжнародні обставини української проблеми. З ініціативи урядів УНР і ЗУНР виникли Українське товариство Ліги Націй (УТЛН) [2] і Західноукраїнське товариство Ліги Націй, які увійшли до складу міжнародної Унії товариств Ліги Націй. Саме через них, незважаючи на їх формальну нейтральність, здійснювалася дипломатична активність емігрантських урядів. В окремих країнах Європи й Америки діяли філії товариств. Проте у вітчизняній історіографії це питання не знайшло широкого висвітлення [3]. Саме тому пропонується тема є актуальною.

Автор ставить собі за мету показати початковий період діяльності Філії Українського товариства Ліги Націй (ФУТЛН) у Бухаресті, тобто від часу її виникнення восени 1922 р. і до осені 1923 р., коли утворився Громадсько-допомоговий комітет української еміграції у Румунії, який перебрав на себе роль керівного центру усіх українських громадських організацій у цій країні.

Ліга Націй була створена у 1919 р. за Версальським договором з метою розв'язання конфліктів між її членами та запобігання війнам. Штаб-квартира організації знаходилася у Женеві. Українське товариство Ліги Націй виникло у 1920 р. у Відні. Спочатку його очолив С.Шелухінін, невдовзі – В.Кедровський. У червні 1922 р. воно було прийняте як рівноправний член до Унії товариств Ліги Націй. Генеральний секретар цієї міжнародної напів-офіційної організації перебував у Брюсселі. Представники УТЛН брали участь у роботі виконавчих органів Унії [4].

Керівництво УТЛН звернулося з відозвою до українських громад у країнах їх проживання з пропозицією створити філії

товариства. Одними з перших відгукнулися на неї українські емігранти у Румунії. З ініціативи Надзвичайної дипломатичної місії (НДМ) УНР в Румунії 21 вересня 1922 р. у Бухаресті відбулися збори ініціативної групи з організації філії. Було визначено місце перебування керівництва філії (Бухарест) та її секцій (Бельці, Джурджу (Добруджа), Каліманеншти, Кишинів, Орадя-Маре, Чернівці), дату проведення установчих зборів (1 жовтня 1922 р.), розмір членських внесків (по 5 леїв щомісяця або одноразово 60 леїв на рік), головний напрям діяльності (допомога голодуючим на Україні) [5].

1 жовтня 1922 р. у приміщенні НДМ УНР у Бухаресті по вул.Олександра Лаковарі, 31 відбулися установчі збори ФУТЛН. Від ініціативної групи виступив професор, голова Надзвичайної дипломатичної місії К.Мацієвич. Він зачитав статут УТЛН, пояснив різницю між Лігою Націй і Унією товариств Ліги Націй. Далі виступив Зельман Фраткін. Він наголосив на необхідності об'єднання емігрантів різних національностей, які підтримують ідею української державності, в одне товариство і запропонував створити при філії єврейську секцію. Вирішення цього питання відклали до наступних зборів, узгодивши його з головною управою УТЛН. Було обрано управу Філії у складі Костя Мацієвича (голова), Василя Трепке (заступник голови), Дмитра Геродота (секретар), Олександра Долинюка (скарбник), Дениса Маєр-Михальського та М.Яроша (члени). У голосуванні брали участь 26 осіб. На першому засіданні управи до секретаріату було кооптовано Ніну Трепке й Антоніну Івашину [6]. Згодом до складу управи ввели М.Бойченка. Членами Філії стала 31 особа.

Протоколи установчих зборів і засідання управи надіслали для затвердження управі УТЛН. У відповідь надійшли пояснення щодо реалізації поточних завдань товариства. По-перше, це інформування іноземців через пресу про події визвольної боротьби українців, налагодження стосунків з іноземними політичними, партійними і громадськими діячами; по-друге, пропаганда антропологічної, етнографічної та економічної окремішності України від Росії; по-третє, на конгресі Унії товариств Ліги Націй підняти питання про становище українців під польською окупацією, обмеження озброєнь радянської Росії, голод в Україні та заходи боротьби з ним. Управа УТЛН погодилася на створення у складі Філії єврейської секції за умови, якщо знайдеться значна кількість бажаючих даної місцевості вступити до організації. Вона запро-

понувала також надрукувати низку брошур про Україну англійською мовою [7], на що управа Філії згодом відповіла, що виготовлення у Румунії таких книг неможливе через відмову місцевих друкарень, проте погодилася на фінансування їх друку в інших країнах [8].

Про організаційні заходи управи ФУТЛН свідчать протоколи її засідань. На другому засіданні, що відбулося 5 грудня 1922 р., було вирішено систематично (щовівторка) проводити засідання управи філії. З метою організації у місцях найбільшого проживання українців секцій були розіслані відповідні листи, а саме: до Кишинева – В.Поплавському, Чернівців – полковнику Д.Антончуку, Хотина – поручику Д.Гуцуляку, Орадя-Маре – сотнику І.Нестеренку, Добруджі – Коряці, Бакеу – групі І.Рожка, Бельців – П.Мамчуру, Текучі – М.Ковенку, Акерману – доктору М.Галіну, Шабо – І.Гаврилюку, Бухаресту – групам Запорожченка, Горбуніва, О.Чернецького та М.Яковенка. Було вирішено 25% від валового прибутку Філії щомісячно надсилати головній управі УТЛН і брати участь у надзвичайних видатках головної управи, а 10 % прибутків направляти у так званий залізний фонд ФУТЛН, який може витрачатися лише на надзвичайні потреби. З метою поширення ідей національного об'єднання та державотворення вирішено заснувати періодичне видання українською і французькою мовами "Незалежна Україна" та Український народний університет у Бухаресті. Члени управи Філії висловили вдячність за виділені НДМ УНР з податку на паспорти (за листопад 1922 р.) коштів на суму 2920 леїв для потреб Філії. Крім того, вони цікавилися думкою головної управи щодо залучення до активної роботи у товаристві відомого діяча періоду Української революції, коменданта військового гарнізону у Києві Михайла Ковенка [9], на що головна управа з тактичних міркувань не рекомендувала цього робити, оскільки "в процесі української революції йому доводилося займати посади, які іноді були зв'язані з репресіями відносно певної категорії українського громадянства" [10]. Пізніше управа Філії, погодившись з пропозицією головної управи, зазначила, що не варто в роботі безпартійної і цілком громадської організації ставати на шлях відмови від залучення активних діячів національно-визвольного руху навіть за наявності у них певних помилок [11].

На наступному засіданні управи Філії було вирішено звернутися до головної управи з пропозицією про обмін протоколами

засідань управ філій УТЛН в інших країнах, узгодження питань, що будуть виноситися на розгляд Конгресу Унії товариств Ліги Націй у червні 1923 р. у Відні. В.Трепке повідомив, що ідея оренди поблизу столиці ділянки землі з метою організації сільськогосподарського виробництва знайшла схвальну оцінку безробітних українських емігрантів. З цього приводу у газеті "Універсум" та журналі "Віаце агрікуле" були надруковані оголошення [12]. В середині грудня 1922 р. кількість членів філії зросла на 28 чоловік [13].

На засіданнях управи від 19 і 26 грудня 1922 р. було заслухано доповідь К.Мацієвича про міжнародне становище України, події на окупованих українських землях та українську еміграцію. З метою відзначення 5-ї річниці проголошення самостійності України була створена організаційна комісія. Д.Геродот, враховуючи відсутність українських видань українською мовою, запропонував видавати інформаційний бюлетень. Управа виділила на цю справу 150 леїв. Редактором видання призначили Д.Геродота [14].

На засіданні управи Філії від 2 січня 1923 р. обговорювалося питання організації національного свята – 5-ї річниці проголошення самостійності України. Для цього підготовлено програму свята, відозву до громадян України, які проживали у Румунії, вирішено виготовити ювілейну листівку із зазначенням головних етапів боротьби українського народу за свою державність та портрети провідників українського державотворення останніх п'яти років [15].

9 січня 1923 р. управа ФУТЛН констатувала, що її доходи складають 8150 леїв, витрати – 1174 леї. Кількість членів філії збільшилася ще на 39 осіб. Надруковано і розіслано секціям Філії і відомим українським діячам, які проживають у Румунії, перший номер Бюллетеня [16], виданого Пресовим бюро при НДМ УНР в Румунії.

На засіданні управи Філії, що відбулося 16 січня 1923 р., йшлося про переговори зі священником церкви при Посольстві Болгарії щодо приміщення для урочистого зібрання та відправи Божої служби 22 січня 1923 р. Спочатку таку згоду отримали, але потім за вказівкою посла священник відмовився від обіцянки. Тому для вирішення справи К.Мацієвичу доручили вести переговори з послом Болгарії, а В.Трепке – зі священником румунської церкви Царя Константина і власником зали "Айнтрахт". Було вирішено до національного свята надрукувати у румунських і російській газетах статтю К.Мацієвича [17].

Діяльність ФУТЛН у Бухаресті знайшла висвітлення на сторінках Бюлетеня Пресового бюро при НДМ УНР у Румунії. Перший номер відкривався зверненням до читачів. У ньому йшлося про причини видання Бюлетеня: брак інформації про події на Україні, окупованих українських землях та в еміграції. Головним своїм завданням редакція вважає пропаганду ідеї об'єднання української нації на єдиній державно-національній платформі. Повідомлялося про Конференцію Головної Ради Унії товариств Ліги Націй у Будапешті. В її роботі взяли участь В.Кедровський та М.Залізник. Розглядалися питання внутрішньої організації Унії, формулювання програми Загальної конференції цієї міжнародної організації у Відні 1923 р. Йшлося про утворення спеціальних комісій щодо виконання рішень конференції у Празі. Західноукраїнське товариство Ліги Націй домоглося включення до порядку денного питання про анексію Польщею Східної Галичини [18].

На сторінках Бюлетеня широко висвітлювалося святкування 5-ї річниці проголошення самостійності України. Надруковано текст Універсалу Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри та Голови Ради Міністрів УНР Андрія Левицького "До народу українського", інформацію про святкові заходи у Бухаресті, Добруджі, Кишиневі, а також за межами Румунії.

У столиці заходами Філії УТЛН і НДМ УНР в Румунії у Церкві царя Константина відправили службу Божу, у залі "Айнтрахт" відбулося урочисте засідання. Його президію очолив К.Мацієвич. Спочатку учасники засідання заспівали "Заповіт" Т.Шевченка, виконали національний гімн, О.Долинюк зачитав IV Універсал Центральної Ради. Потім голова управи ФУТЛН виголосив доповідь про основні етапи українського державотворення, починаючи від княжої доби до сьогодення. Далі Д.Геродот прочитав вірші Т.Шевченка і свої власні, хор під керівництвом поручика Мельника виконав декілька українських пісень. На одязі учасників засідання були прикріплені синьо-жовті стрічки. Того ж дня поширювалися пам'ятні листівки з портретами Т.Шевченка, М.Грушевського, В.Винниченка, П.Скоропадського, С.Петлюри та Є.Петрушевича. На ім'я Голови Директорії УНР та голови управи УТЛН були надіслані святкові привітання [19].

18 березня 1923 р. з ініціативи ФУТЛН у Бухаресті в залі "Айнтрахт" відбулося Шевченківське свято. Воно складалося з трьох відділень. Українською і румунською мовами професор

С.Арборе виголосив доповідь про творчість Т.Шевченка; Д.Геродот, Р.Шуляківський і І.Гайдученко продекламували вірші поета; румунська артистка Локустяну й артисти Київської державної опери О.Грозовська та І.Грищенко виконали твори українського композитора М.Бойченка під акомпанемент Л.Іонеску-Вартік і хору української колонії в Бухаресті. Крім українських емігрантів, на концерті були присутні представники дипломатичного корпусу, депутати румунського парламенту, професори місцевих вищих шкіл, члени чеської колонії в Румунії, журналісти. У залі продавалися листівки-портрети Т.Шевченка, М.Грушевського, В.Винниченка, П.Скоропадського, С.Петлюри, Є.Петрушевича. У Бюлетені повідомлялося про шевченківське свято у м.Добруджа, таборі інтернованих українських вояків у Фегераші [20].

На сторінках Бюлетеня подавалася різноманітна інформація щодо ФУТЛН: про склад управи, загальні збори, діяльність Філії, оголошення, заклик до всіх українців-емігрантів вступати до товариства. Публікувалися виступи керівників ФУТЛН.

У №12 за 17 травня 1923 р. вміщена стаття К.Мацієвича про запровадження системи самооподаткування, в якій він доводив необхідність не тільки об'єднання розпорошеної української громадськості, але й її економічної мобілізації у формі самооподаткування на національно-державні цілі. Автор сформулював загальні принципи втілення цієї справи. По-перше, пропозиція щодо самооподаткування повинна бути висунута ініціативною групою у складі представників різних груп і територій України, які мали б високий і безперечний авторитет серед української громадськості. По-друге, шляхи реалізації системи повинні розробити місцеві з'їзди емігрантів, а затвердити їх на загальному з'їзді. По-третє, керівництво справою, питання розподілу коштів від самооподаткування повинні належати повноважному Українському Центральному Комітету, обраному всією українською громадськістю. По-четверте, самооподаткування може мати успіх лише за умови витрати зібраних коштів на культурно-просвітні і благодійні цілі, політичні акції, які реалізують ідею української державності і не викликають заперечень з боку різних політичних угруповань української еміграції. По-п'яте, до того часу, поки справа самооподаткування остаточно не вирішиться, зібрані податки використовувати для зміцнення місцевих осередків української еміграції. По-шосте, до справи можна залучити й українців окупованих територій. По-сьоме, слід визначити і

місце перебування Українського Центрального Комітету. Це, на думку К.Мацієвича, могла б бути Прага. Автор запросив читачів висловити свою думку з приводу цього [21].

На сторінках Бюлетеня повідомлялося, що з ініціативи управи ФУТЛН у Бухаресті та з метою поліпшення економічного становища українських емігрантів засноване перше у Румунії Українське ощадно-позичкове товариство "Згода". Установчі збори кооперативу відбулися 6 травня 1923 р. у приміщенні НДМ УНР. До правління Товариства обрали В.Трепке (голова), Д.Маєр-Михальського, П.Горбуніва (члени), О.Черницького та І.Літновського (кандидати в члени), Наглядової Ради – К.Мацієвича (голова), Л.Пламадялу та О.Спегальського (члени), ревізійної комісії – О.Долинюка та Й.Крамара. Управа кооперативу знаходилася у приміщенні НДМ УНР в Румунії [22].

Повідомлялося і про заходи управи Філії у культурно-освітній справі. І.Літновський запропонував організувати у румунській столиці українознавчі курси на зразок народних університетів. К.Мацієвичу доручили підготувати анкету-відозву і прочитати пробну лекцію. З метою визначення потреби серед емігрантів в організації курсів була створена комісія у складі професорів К.Мацієвича і М.Бойченка, доктора Д.Маєр-Михальського, полковника П.Пилипенка, сотника Я.Чайківського, поручика В.Трепке, а також І.Літновського та Берикета.

З ініціативи управи ФУТЛН у Бухаресті було створене Українське співоче товариство "Дума" на чолі з композитором М.Бойченком. Матеріальну підтримку у розмірі 500 леїв надала товариству НДМ УНР. Метою організації було плекання української музики і пісні, організація диригентських курсів, формування навколо товариства національного мистецького осередку [23]. Проте, на думку С.Наріжного, воно так і не розгорнуло широкої діяльності [24].

Управа ФУТЛН підтримала почин інтернованих вояків з табору у Фегераші щодо видання газети "Таборовий вісник" ("Український таборовий вісник") [25].

На сторінках Бюлетеня подавалися статті-некрологи, присвячені відомим українським діячам, зокрема Івану Липі, Миколі Міхновському, Петру Стебницькому.

Управа Філії обговорювала на своїх засіданнях питання про скликання наради української еміграції у Румунії. Вона підготувала відповідний лист-звернення і анкету, які були надруковані на

сторінках Бюлетеня або розіслані у місця найбільшого осідку українців в цій країні та відомим й авторитетним українським громадським діячам [26].

Важливою віхою в історії ФУТЛН у Румунії стали загальні збори, що відбулися 17 червня 1923 р. Доходна частина філії за період з 1 жовтня 1922 р. по 1 червня 1923 р. складалася з членських внесків у сумі 9027,5 леїв і 15 французьких франків, підтримки від НДМ УНР – 10300 леїв, надходжень від проведення свята незалежності та шевченківського свята – 5967 леїв, коштів, що надійшли на пресовий фонд – 585 леїв. З цієї суми було витрачено на поштово-канцелярські потреби 2522 леї, матеріальну допомогу товариству "Дума", інтернованим воякам у таборі Фегераш на великодні свята, тим, хто виїжджав на навчання до Чехо-Словацької Республіки – 1533,75 леїв, культурно-освітні потреби – влаштування свята незалежності України, шевченківського свята, допомога "Українському таборовому віснику" – 5060 леїв. Решта суми 16763,75 леїв готівкою знаходилася у касі управи Філії [27].

Голова управи виголосив доповідь "Сучасне становище української справи". Він зауважив, що нині ні країни Антанти, ні Центральні Держави, ні США ще не виробили сталої позиції щодо країн, які знаходяться на території колишньої Російської імперії. Жодна із західних країн не висловила щодо українського питання і боротьби українців за власну державність ні зацікавленості, ні негативного ставлення. Після юридичного скасування радянською владою самостійності радянської України та рішення Ради послів щодо Східної Галичини Україна, на думку К.Мацієвича, перебуває під окупацією іноземних держав. Незважаючи на втрату державності, боротьба в Україні і за її межами триває, що призвело до зміни курсу в українському питанні з боку радянської Росії. Головними помилками у боротьбі за державність є ворожнеча між партіями та угрупованнями, недооцінка власних сил і орієнтація на зовнішню допомогу. Тому як в Україні, так і серед еміграції спостерігається тенденція до створення єдиного фронту з орієнтацією на власні сили. З цією метою слід створити єдиний центр соборної України, що мав би загальнонаціональний авторитет [28].

Дмитро Геродот у своїй доповіді про діяльність Філії, зокрема зазначив, що найбільш активною була секція у Добруджі на чолі з поручиком Буяло. Секретарем був О.Осьмушка, скарбником –

Б.Мельник, членами – Войтовський, Еланський, запасними членами – М.Власів та І.Полоський. Д.Геродот повідомив, що з ініціативи або за найближчої участі Філії виникли такі організації, як Українське ощадно-позичкове товариство "Згода", Українське співоче товариство "Дума", Союз українських жінок у Румунії, Комісія з організації освітніх курсів на зразок народних університетів, було згуртовано невелику групу українців у Марокко, яка стала складовою ФУТЛН. У політичній галузі Філія виступила із заявою, якою засуджувалася постанова Ради послів країн Антанти про передачу Польщі права на Східну Галичину. З метою створення єдиного національного фронту Філія налагоджує зв'язки з усіма політичними силами еміграції, які стоять на принципах створення самостійної України, зокрема з Українським Центральним Комітетом та Парламентарною репрезентацією Волині, Холмщини і Підляшшя у Варшаві, урядами УНР і ЗУНР, Українським Громадським Комітетом у Празі, Празькою групою, що гуртується навколо часопису "Нова Україна", різними науковими інституціями, що існують у ЧСР, Українським товариством Ліги Націй та Лігою української культури у Відні, Українською громадою у Софії, Відділом Національного союзу у Брюсселі, українськими монархічними організаціями у Берліні та Мюнхені, Об'єднанням українських організацій в Америці тощо [29].

Управа ФУТЛН виступала за об'єднання емігрантів-українців у єдину організацію. Члени Філії взяли активну участь у скликанні та роботі I Конференції української еміграції в Румунії, що відбулася 15–17 вересня 1923 р. Були виголошені такі доповіді: "Репатріація української еміграції" і "Еміграція до країн, які мають емігрантів" (Д.Геродот), "Правове становище української еміграції в Румунії" (Д.Маєр-Михальський), "Організація української еміграції" (В.Трепке), "Український національний суд для еміграції" (О.Долинюк), "Організація українських спортивних товариств у Румунії" (П.Пилипенко), "Утворення Всеукраїнського національного центру" і "Самооподаткування української еміграції" (К.Мацієвич). Наприкінці роботи конференції було обрано Громадсько-допомоговий комітет на чолі з К.Мацієвичем. Це була вища інституція української еміграції у Румунії. Більше третини його складу належали до ФУТЛН [30].

У подальшому Філія УТЛН, яка на 1 жовтня 1923 р. налічувала 400 членів [31], зосередилася на здійсненні переважно культурно-освітніх заходів.

Отже, протягом першого року свого існування Філія Українського товариства Ліги Націй відіграла важливу роль в об'єднанні українського громадянства у Румунії, створенні громадських організацій для задоволення культурно-освітніх потреб співвітчизників і поліпшення їх економічного становища, налагодженні відносин з головною управою і філіями УТЛН в інших країнах, поширенні ідеї створення єдиного керівного центру української еміграції заради здобуття Україною незалежності. З утворенням Громадсько-допомогового комітету української еміграції у Румунії більшість функцій ФУТЛН перейшли до нього. Значний вплив на діяльність цих двох поважних організацій справила Надзвичайна дипломатична місія УНР у Румунії. Її співробітники входили до складу як управи ФУТЛН, так і Громадсько-допомогового комітету. Ідеологом і лідером української еміграції у Румунії був Кость Мацієвич.

Література

1. Трощинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. – К., 1994; Колячук О. Українська військова еміграція в Польщі (1920–1939). – Львів, 2000; Політична історія України. XX століття: У 6 т. / Редкол.: І.Ф.Курас (голова) та ін. – Т. 5: Українці за межами УРСР (1918–1940) / Керівник тому В.П.Трощинський. – К., 2003; Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки XX ст.). – К., 2006 та ін.

2. В літературі зустрічається й інша назва організації – Українське товариство прихильників Ліги Націй.

3. Федорович В. Україна і Ліга Націй // Вісті комбатанта. – 1988. – №5–6. – С. 19–29; Шинкаренко Т. І. Українське питання в Лізі Націй // Вісник КУМВ. – 1997. – Вип. 7. – Ч. 2. – С. 27–31; Кушнір В. Західно-українське товариство Ліги Націй // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 33. – 1998. – С. 154–160; Він же. Ліга Націй та українське питання. 1919–1934. Автореф. дис. ... канд. іст. наук / 07.00.02 – всесвітня історія. Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, 2000.

4. Політична історія України. XX століття: У 6 т. – Т. 5: Українці за межами УРСР (1918–1940) . – С. 165.

5. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВУ), ф. 4465, оп. 1, спр. 10, арк. 27–27 зв.

6. Там само, спр. 9, арк. 126–127.

7. Там само, арк. 115–116, 119.

8. Там само, арк. 94.

9. Там само, арк. 57–58.
10. Там само, арк. 114.
11. Там само, арк. 93–93 зв.
12. Там само, арк. 59.
13. Там само, арк. 104.
14. Там само арк. 65.
15. Там само, арк. 66.
16. Там само, арк. 51–52.
17. Там само, арк. 53.
18. Там само, арк. 96–96зв.
19. Там само, арк. 67–68зв.
20. Там само, спр. 157, арк. 3.
21. Та само, арк. 15–15зв.
22. Там само. – Арк.15зв; Павленко М. Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі, Чехословаччини та Румунії: ставлення влади і умови перебування (1919–1924 рр.). – К., 1999. – С. 283.
23. Там само.
24. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939 (матеріали, зібрані С.Наріжним до частини другої). – К., 1999. – С. 125.
25. Там само. – С. 124; ЦДАВОВУ, ф. 4465, оп. 1, спр. 157, арк. 16; Срібняк І. Обеззброєна, але не скорена: Інтернована Армія УНР у таборах Польщі й Румунії (1921–1924 рр.). – К., 1997. – С. 32.
26. ЦДАВОВУ, ф. 4465, оп. 1, спр. 157, арк. 17.
27. Там само, арк. 23зв–24.
28. Там само, арк. 23.
29. Там само, арк.25–26зв.
30. Там само, арк. 36–42зв.
31. Там само, арк. 61.